

**УНІВЕРСИТЕТ УШИНСЬКОГО
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ФІЗИЧНОЇ
КУЛЬТУРИ, СПОРТУ ТА РЕАБІЛІТАЦІЇ**

**КАФЕДРА ТЕОРІЇ І МЕТОДИКИ
ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА
СПОРТИВНИХ ДИСЦИПЛІН**

**СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ
ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ,
СПОРТУ ТА ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ**

**МАТЕРІАЛИ VII МІЖНАРОДНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ
17-18 жовтня 2023 року**

Одеса
Букаєв Вадим Вікторович
2023

УДК 370.15+371.302.81+613
С916

*Друкується згідно з рішенням Вченої ради Державного закладу
“Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського”*

Протокол № 4 від 26 жовтня 2023 р.

Джуринський П. Б. доктор педагогічних наук, професор – голова оргкомітету;
Дразіна Є. В. кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент, завідувач кафедри теорії і методики фізичної культури та спортивних дисциплін Університету Ушинського, заступник – голови оргкомітету;
Башавець Н. А. доктор педагогічних наук, професор кафедри теорії і методики фізичної культури та спортивних дисциплін Університету Ушинського;
Р. Урбан, професор, Голова вченої ради Інституту фізичної культури Щецинського університету (Польща);
М. Крету, професор, факультет фізичного виховання та спорту, Університет Пітешті (Румунія);
Афтімічук О. Є. доктор педагогічних наук, професор. ДУФВіС (м. Кишинів, Молодова);
Ігнатенко С. О. кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і методики фізичної культури та спортивних дисциплін Університету Ушинського;
Дроздова К. В. кандидат педагогічних наук.

Рецензенти:

Соколова Ганна Борисівна – доктор психологічних наук, професор, професор кафедри дефектології та фізичної реабілітації, в. о. директора навчально-наукового інституту фізичної культури, спорту та реабілітації

Пільова Світлана Георгіївна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри фізичної культури і спорту, Державного університету інтелектуальних технологій і зв'язку

Сучасні проблеми фізичного виховання, спорту та здоров'я людини :
С916 матеріали VII інтернет-конференції. м. Одеса, 17-18 жовтня 2023 р.
Одеса. : видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2023. 192 с.

У збірнику матеріалів конференції розглянуті всебічні аспекти організації занять з фізичного виховання, спорту і здоров'я людини.

At the conference proceedings are considered comprehensive aspects of physical education and sports.

УДК 370.15+371.302.81+613.7

© Державний заклад
«Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського», 2023

РОЗВИТОК УЯВИ У ДІТЕЙ 6-8 РОКІВ В ПРОЦЕСІ МУЗИЧНО-РИТМІЧНОГО ВИХОВАННЯ

Затока В. Ю.

Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний Університет імені К. Д. Ушинського», м. Одеса, Україна

Анотація. Автором розкрито проблема розвитку уяви дітей 6-8 років. Одним з них є питання про індивідуальні особливості розвитку уяви, проявів індивідуальності дитини у його творчій діяльності.

Актуальність. У психологічній літературі є різні точки зору на походження і розвиток уяви. Прихильники одного з підходів вважають, що походження творчих процесів пов'язано з дозріванням певних структур [1, 2]. При цьому механізми уяви виявлялися зумовленими зовнішніми по відношенню до цього процесу характеристиками (розвиток інтелекту чи розвиток особистості дитини). Інші автори [5] пояснюють походження і розвиток уяви накопиченням індивідуального досвіду (асоціації, накопичення корисних звичок).

У вітчизняній психології дослідження, присвячені розвитку уяви у дітей 6-8 років, також займають значне місце. Більшість авторів пов'язує походження уяви з розвитком ігрової діяльності дитини [6, 7], а також з опануванням дітьми видами діяльності, що традиційно вважаються «творчими»: конструктивною, музично-ритмічною, образотворчою, художньо-літературною.

З вище перерахованих видів діяльності музично-ритмічна, як творча, є недостатньо дослідженою. Доцільно дослідити і показати, що завдяки музиці та ритму, уява дітей розвивається практично, що проявляється в активних та динамічних танцях, рухах та іграх. Музика та присутні в ній слова завжди наштовхують на образ, ритм дозволяє передати слова і їх уявити.

Таким чином уява у дітей 6-8 років є динамічною і адаптаційною (музика зі словами впливає на утворення образу, а ритм дозволяє його відчути).

Виходячи з цього у роботі було поставлено мету.

Мета роботи: вдосконалення методики проведення занять з музично-ритмічного виховання дітей 6-8 років, спрямованої на розвиток уяви.

Об'єкт: музично-ритмічне виховання дітей 6-8 років.

Предмет: розвиток уяви дітей 6-8 років в процесі музично-ритмічного виховання.

Завдання:

1. Розглянути функції уяви та особливості її розвитку у дітей 6-8 років (за даними літературних джерел).

2. Проаналізувати фізіологічні і психологічні особливості дітей 6-8 років.

Методи дослідження: для визначення теоретичних позицій дослідження застосовано методи аналізу, синтезу, порівняння, систематизації наукових джерел із досліджуваної проблеми.

Виклад основного матеріалу. Згідно з даними авторів, уява виникла і розвинулася в процесі праці людини. З розвитком і ускладненням трудової діяльності удосконалювалась і уява [3, 5]. Так, первісна людина була слабкою в боротьбі з природою: вона не могла пояснити того, що відбувалося навколо. В результаті народилося уявлення про існування сил природи, що стоять перед людиною. Так, поступово з'явилася релігія. Сучасна людина багато що може пояснити, але все ж таки уява продовжує відігравати в її житті величезну роль, оскільки немає меж пізнанню і роботі думки.

Уява - це психічний процес створення людиною нових образів на основі її попереднього досвіду [4]. Згідно з дослідженнями А. В. Петровський, О. М. Д'яченко, С. Л. Рубінштейн образи уяви можуть бути різними.

Якими б дивовижними не здавалися продукти людської уяви, підґрунтям для їх побудови завжди є попередній досвід людини, ті враження, що зберігаються в її свідомості. Чим більше знань, чим багатшим є досвід людини, тим різноманітнішими є її враження, тим більше можливостей для комбінування образів.

Уява відіграє дуже важливу роль в житті і діяльності людини. Серед безлічі виконуваних уявою функцій найбільш значущими є :

1) цілепокладання і планування. Майбутній результат й можливості його досягнення спочатку створюються в уяві суб'єкта;

2) пізнавальна функція. Уява здійснює уявний відхід за межі безпосередньо сприйманого, конструює поняття про предмет ще до того, як складеться саме це поняття;

3) пристосувальна функція. У психіці дитини виникає конфлікт між надлишком зовнішньої інформації та браком коштів, необхідних для розуміння і пояснення навколишнього. У цих умовах дитячий мозок неодмінно повинен протиставити зовнішньому потоку інформації, нападає на нього, засіб, яке дозволило б перекомбінувати вихідний матеріал і таким чином збільшити обсяг сприйманого. Так, наприклад, створення казок і міфів у стародавніх народів допомагало зрозуміти і пояснювати складні і незрозумілі фізичні та соціальні явища, тому що в той час достовірних наукових знань для переробки даної інформації було недостатньо;

4) психотерапевтична функція. Чому діти розповідають «страшилки»? Це своєрідний захист від страхів, які з'являються у них на певному етапі розвитку. Образи минулого доповнюються і перетворюються за допомогою уяви [3].

Характеризуючи уяву як процес, автори виділяють притаманні їй риси [9]:

1. Уява властива лише людині і є необхідною умовою її трудової діяльності.

Уява завжди спрямована на практичну діяльність. Людина заздалегідь уявляє кінцевий результат своєї праці. Уява значною мірою залежить від спрямованості особистості: її інтересів, прагнень, потреб, переконань.

2. Уява тісно пов'язана з мисленням, пам'яттю, відчуттями та емоціями.

Відокремити процес уяви від процесів відчуття і пам'яті, а також мислення не так уже й легко. Уява, як і мислення, виникає в проблемній ситуації, тобто тоді, коли потрібно віднайти нове рішення. Однак саме характер проблемної ситуації визначає або діяльність мислення або роботу уяви. Уява працює на тому етапі пізнання, коли невизначеність проблемної ситуації досить велика. Відсутність необхідної повноти знань дозволяє «перескочити» якісь етапи мислення й уявити кінцевий результат. Тому шляхи розв'язання не завжди правильні.

Згідно даних дослідників, в уяві ми змінюємо згадуване або створюємо щось таке, чого не було в нашій пам'яті. Уява відрізняється від пам'яті новизною відтворених нею асоціацій щодо тих, які зберігаються в пам'яті [4].

Уява відрізняється також і від відчуття, яке обов'язково спирається на безпосередній контакт з подразником, який надходить із зовнішнього світу.

3. Уява завжди є відходом від дійсності, проте в будь-якому разі джерело уяви - об'єктивна дійсність. Зазнаючи впливу емоцій, почуттів, симпатій і антипатій, уява дає змогу глибше осмислити і пізнати дійсність, але інколи спотворює її. Так, під впливом почуття кохання до певної людини наша уява породжує бажаний образ, хоча цей образ може і не відповідати справжньому. Митці, люди з розвиненою уявою, зображуючи те чи інше явище, досить часто не бувають його очевидцями. Але хоч яким би не був новий образ, створений ними, він завжди спирається на об'єкти дійсності.

4. Уява - складова творчості. Уява постає як антипод само собою зрозумілого, тривіального. Уява - це почуття новизни, яке є неоціненною якістю людини.

5. Уява нерозривно пов'язана з усіма ланками психіки людини.

На думку Б. М. Теплова, музично-ритмічне почуття супроводжується руховими реакціями, які передають тимчасової хід музичного руху, тобто сприйняття музики має активний, слухо-моторний характер. Теплов підкреслює, що, крім сказаного, музичний ритм завжди висловлює якийсь емоційний зміст. Основу музичного ритму, на його думку, становить сприйняття виразності музики. Таким чином, музичний ритм не може прокинутися і розвинути поза музики.

Б. М. Теплов спростував думки про те, що для розвитку музикально-ритмічного почуття в першу чергу необхідно розвивати саме ритмічне почуття, виключаючи музику. Зокрема, він був повністю не згоден з думкою Е. Жака-Далькроза (про методичну систему якого буде сказано в наступному параграфі цієї роботи) про доречність розвитку на початковому етапі почуття ритму окремо від музики і лише потім поєднуючи ці компоненти. Теплов наводив приклади невдалих спроб дослідників, що розвивали ритмічне почуття у відриві від музики [16].

Сам Б. М. Теплов вважав, що при сприйнятті музики потрібно враховувати всі її компоненти в цілісній формі, а не окремо. Він прийшов до висновку про те, що музично-ритмічне почуття це «здатність активно переживати (відображати в русі) музику і внаслідок цього тонко відчувати емоційну виразність тимчасового ходу музичного руху». Теплов вважав, що не

можна розвивати почуття ритму «взагалі». Воно повинно мати якийсь зміст, щось висловлювати. Розвиток почуття музичного ритму це розвиток здатності тонко відчувати виразне значення тимчасового течії музики, або розвиток почуття поетичного ритму і т.д.

Відповідно Б. М. Теплов відзначає, що музично-ритмічне почуття може розвиватися тільки в процесі музичної діяльності [5].

Висновки: теоретичний аналіз науково-методичної та спеціальної літератури дозволив охарактеризувати дітей старшого дошкільного віку свідчить, що 90% дітей слухають музику дома, з них: 20% дітей слухають музику 5-6 днів на тиждень. 30% дітей слухають музику 3-4 днів на тиждень, 40% слухають її дуже рідко (1-2 рази на тиждень), а лише 10% - взагалі не слухають вдома музики, а під час перегляду телевізійних програм не звертають на неї уваги. При цьому більшість дітей 75% люблять веселу і жваву музику.

Досліджено, що результати педагогічних спостережень на заняттях з музично-ритмічного виховання щодо вміння дітей проявити фантазію у музично-рухових іграх та опитування вихователів свідчать, що 65% дітей проявляли творчу фантазію, ініціативу, вміли відтворити заданий музичний уривок, спів ставити його з образом улюблених героїв, в той час як 35% дітей такої ініціативи не проявили. Дітей 6-8 років можна розділити на дві групи: перша (95%) – ті, хто чує музику, відтворюють побачені раніше рухи і передають їх за допомогою рухів і друга (5%) – ті, що не вміють рухатися під музику, не чує її, не здатні створити і відтворити образ.

Література:

1. Видра О. Г. Вікова та педагогічна психологія. Навч. посіб. Київ.: Центр учбової літератури, 2011. 112 с.
2. Вільчковський Е. С. Фізичне виховання дошкільнят в сім'ї. Київ.: Рад. шк., 2003. 128 с.
3. Сергеєнкова О. П. Загальна психологія. Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 296 с.
4. Скрипченко О. В. Загальна психологія. Київ: Либідь, 2005. 464 с.
5. Сухарева Л. С. Як розвинути просторову уяву вашої дитини. Х.: Вид-во «Ранок», 2009. 80 с.